

Джефри Арчър
Легналата жена

– Сигурно се питате защо скулптурата е с номер тринайсет – подхвана уредникът със самодоволна усмивка.

Както стоях в задния край на групата, долових, че ни предстои да изслушахме лекция за скулптурните отливки.

– Хенри Мур – продължи уредникът с глас, от който се подразбираше, че ни смята за пасмина неуки туристи, дето не могат да различат кубизма от лукова глава и по празници явно си нямат друга работа, ами обикалят по къщите към Националния тръст¹ – обикновено е правел само по дванайсет отливки на своите творби. За да отдадем дължимото на великия скулптор, трябва да кажем, че е починал, преди да одобри единствената тринайсета отливка, правена на негов шедьовър.

Погледнах към огромната бронзова гола жена пред входа на Хъксли Хол, която веднага приковаваше вниманието. Великолепната пищна фигура с дупка в стомаха – запазена марка на твореца, се беше подпряла на лакът и се взираше надменно в посетителите, наброяващи към милион души годишно. Ако се вярва на каталога, това било класически образец на творчеството на Хенри Мур, изработен през 1952 година.

Продължих да гледам прехласнат загадъчната жена, дори ми се прииска да се наведе и да я пипна – сигурен знак, че творецът е предал добре своя замисъл.

– Хъксли Хол – провлачи уредникът – се управлява от Националния тръст вече двайсет години. Според изкуствоведите тази скулптура – „Легналата жена“, е сред най-прекрасните образци в наследството на Мур, изваяна е, когато той е в разцвета на силите си. Шестата отливка на фигурата е откупена от петия херцог – и той като Мур йоркширец – за баснословната по онова време сума от хиляда лири стерлинги. Когато наследява Хъксли Хол, шестият херцог установява, че не му е по джоба да застрахова шедьовъра. Седмият пък закъсва дотолкова, че не е в състояние не само да застрахова статуята, но и да плаща поддръжката на къщата и на земите наоколо. Малко преди кончината си решава да не обременява осмия херцог с данък наследство и завещава на Националния тръст и Хъксли Хол, и всичко в имението, и парка, разпрострял се на хиляда акра. И до ден-днешен французите не са проумели, че ако искаш да изтребиш благородниците, не ти трябва революции, достатъчен е и данък наследство – засмя се уредникът на своето *bon mot*² и колкото

---

1. Организация за охрана на исторически паметници, произведения на изкуството и природни забележителности, основана през 1895 г. и финансирана главно от частни дарения. – Б.пр.

2. Остроумие (вр.). – Б.пр.

от учтивост един-двама от предната редица също се усмихнаха. – А сега да се върнем към загадката на тринайсетата отливка – продължи уредникът и отпусна длан върху пишния задник на „Легналата жена“. – Но първо нека ви обясня една от трудностите, с които Националният тръст се сблъсква, когато към него преминава частен дом. Тръстът е регистриран като благотворително дружество с идеална цел. Понастоящем притежава и управлява над двеста и петдесет исторически сгради и градини на Британските острови, както и шестстотин хиляди акра земя в провинцията и деветстотин и двацет километра крайбрежна ивица. За да бъде включен в собствеността на Тръста, всеки имот трябва да отговаря на критерия „да представлява исторически интерес или да е природна забележителност“. Когато поемаме отговорността да поддържаме имотите, сме длъжни и да ги застраховаме, а също да ги охраняваме отвътре и отвън, без да разоряваме Тръста. В случая с Хъксли Хол сме сложили възможно най-съвършената алармена система, наели сме и денонощна охрана. Въпреки това е невъзможно да бдим над всичките си съкровища по двацет и четири часа в денонощието и всеки ден от годината. Ако се разбере, че липсва нещо, ние, естествено, уведомяваме незабавно полицията. В девет от всеки десет случая липсващият експонат ни се връща за броени дни.

Уредникът замълча, убеден, че все някой ще попита защо.

– Защо? – възкликна американката по карирани бермудки в първата редица.

– Уместен въпрос, драга ми госпожо – отвърна снизходително уредникът. – Просто защото на повечето дребни престъпници им е невъзможно да пласират такава ценна плячка, освен ако кражбата не е поръчкова.

– Поръчкова ли? – подвикна като по сценарий същата американка.

– Точно така, поръчкова, драга ми госпожо – натърти уредникът, щастлив, че му е паднал случай да се впусне в обяснение. – Има престъпни банди, които върлуват навред по света и задигат шедеври за клиенти, доволни, че няма да им се наслаждава никой освен тях.

– Сигурно излиза скъпичко – предположи американката.

– Доколкото знам, в момента тарифата е една пета от пазарната стойност на произведението – потвърди уредникът и така най-сетне й запуши устата.

– Това обаче не обяснява защо толкова много съкровища ви се връщат почти веднага – намеси се някой, застанал по средата.

– Тъкмо щях да стигна и до това – подвикна малко раздразнено

уредникът. – Ако някое произведение на изкуството не е откраднато по поръчка, и най-неопитният прекупвач ще гледа да не се набутва между шамарите. – Той побърза да добави: – Защото... – Да не би американката да попита: „Защо?“. – Защото само часове след кражбата големите тръжни фирми, търговците на произведения на изкуства и галериите вече разполагат с описание на изчезналата творба. Така крадецът изпада в безизходица: няма къде да пласира откраднатото произведение. Опита ли, полицията ще го сгаци още същия ден. Повечето откраднати шедеври ни се връщат до няколко дни или биват захвърляни на място, където със сигурност ще бъдат намерени. За последните десет години само Дълничката художествена галерия е имала три такива случая и колкото и да е изненадващо, съвсем малко от съкровищата са връщани повредени.

Този път от малобройната ни групичка се изтръгнаха няколко „Защо?“

– Както личи – каза уредникът в отговор на възгласите, – обществеността може и да е склонна да прости дързък обир, но не и да забрави, че някой е повредил нещо ценно за нацията. Бих могъл да добавя и че вероятността един престъпник да бъде изправен пред съд е много помалка, ако той върне откраднатото непокътнато. Но нека продължа краткия си разказ за тринайсетата отливка – допълни мъжът. – На шести септември 1997 година, в деня, когато погребяхме лейди Даяна, принцесата на Уелс, точно в мига, в който ковчегът ѝ беше спуснат в гроба в Уестминстърското абатство, пред главния вход на Хъксли Хол спряла камионетка. От нея слезли шестима мъже в униформи на Националния тръст, които уведомили дежурния от охраната, че им е наредено да натоварят „Легналата жена“ и да я откарат в Хайд Парк. Охраната бе уведомена, че заради погребението преместването на статуята е отложено за следващата седмица. Но дежурният видял, че документите са изрядни, и понеже бързал да се върне пред телевизора, разрешил на шестимата да натоварят статуята. През двата дни след погребението Хъксли Хол беше затворен, така че никой не се сетил за случката, докато следващия вторник не се появила втора камионетка с други мъже, на които също било наредено да натоварят скулптурата и да я закарат на изложбата на Мур в Хайд Парк. И този път документите били в изрядност и отпърво охраната решила, че е станала чиновническа грешка. Но звъннали на организаторите на изложбата в Хайд Парк и веднага се сетили каква е работата. Разбра се, че шедевърът е бил откраднат от банда професионалисти.

Уведомихме незабавно Скотланд Ярд. А там – продължи уредникът – си имат цял отдел, който се занимава само с кражби на произведения на изкуството – в компютрите им са описани най-подробно хиляди експонати. Веднага щом получат съобщение, че е изчезнал някой, предупреждават всички тръжни къщи и търговци на произведения на изкуството в страната. – Уредникът замълча и отново отпусна ръка върху бронзовия женски задник. – Сигурно ще си кажете, че творбата е твърде голяма, за да бъде вдигната и прекарана, но в деня на обира, по пътищата както никога нямаше движение и вниманието на обществеността бе насочено другаде. Седмици наред в Скотланд Ярд не успяха да се доберат до нищо, което да ги насочи към „Легналата жена“, и вече започнаха да се опасяват, че става дума за успешен поръчков обир. Ала няколко месеца по-късно някакъв дребен крадец на име Сам Джаксън се опитал да задигне малък маслен портрет на втората херцогиня и полицията се натъкнала на първата следа. Когато отвели заподозрения на разпит в местния участък, той предложил на полиция, който го бил задържал, извънсъдебно споразумение. „И какво толкова можеш да ни предложиш точно ти, Джаксън?“ – подметнал доверчиво сержантът. „Ще ви отведа при «Легналата жена» – отвърнал обирджията, – но при условие, че ме обвините само в проникване с взлом.“ Знаел, негодникът му с негодник, че за това ще мине метър и ще го осъдят най-много условно. „Ако открием «Легналата жена» – рекъл сержантът, – ще отървеш кожата.“ Така се стигнало до споразумение – портретът на втората херцогиня бил нескопосно копие, от което, стига да успеел да го пласира, обирджията щял да изкара най-много неколкостотин лири стерлинги. Натоварили Джаксън отзад на автомобила и той повел тримата полицаи през Йоркшир, после и през Ланкашир – навлизали все по-навътре и навътре в полето, докато накрая стигнали при безлюдна къща. Оттам прекосили пеш няколко ниви и излезли при дол, където се натъкнали на голяма барака, сгъшена сред горичката. Полицаяте избили ключалката и отворили вратата. Вътре имало изоставена леярна. По пода се въргалияли разрязани олуци, вероятно задигнати от покривите на черквите и на порутените къщи наоколо. Полицаяте претърсили педя по педя постройката, но така и не открили и следа от „Легналата жена“. Тъкмо да обвинят Джаксън, че разиграва силите на реда, когато го видели, че стои пред огромен къс бронз. „Не съм твърдял, че ще намерите статуята в първоначалния ѝ вид, казах ви само, че ще ви заведе при нея.“ – Уредникът изчака и по-несхватливите да се присъединят към всеобщото „ох“ и „ах“ или просто да кимнат, че са разбрали. – Както личи, се е оказало доста трудничко

престъпниците да пласират шедьовъра и тъй като очевидно не са искали да ги заловят заедно с крадена вещ на стойност над един милион лири стерлинги, просто са претопили „Легналата жена“. Джайксън се кълнял, че няма и представа кой е извършител на престъплението, но все пак си признал, че някой се е опитал да му продаде парчето бронз за хиляда лири – по ирония на съдбата, точно толкова, колкото петият херцог е платил за оригинала на шедьовъра. След няколко седмици парчето бронз бе върнато на Националния тръст. За беда застрахователното дружество отказа да ни обезщети и с едно-едничко пени, понеже, видите ли, откраднатият бронз ни бил върнат. Адвокатите на Тръста проучиха най-внимателно застрахователната полица и установиха, че имаме право да искаме да ни се изплати сумата, необходима за възстановяване на повредената вещ в първоначалния и вид. Застрахователите – къде ще ходят! – склониха да покрият разходите по реставрацията. След това се обърнахме към фондация „Хенри Мур“ с молба да ни съдействат с каквото могат. Няколко дни хората там проучваха къса бронз и след като го премериха и му направиха химически анализ, потвърдиха заключението от експертизата в полицейската лаборатория, че това по всяка вероятност е същият метал, от който е била изработена и оригиналната скулптура, закупена от петия херцог. След дълго умуване от Фондацията се съгласиха на безпрецедентно изключение – да се излее тринайсеца отливка на „Легналата жена“, при положение че Тръстът поеме разходите по изработката. Ние, естествено, приехме и накрая получихме сметка за няколко хиляди лири стерлинги, покрити от застраховката. Но преди да дадат съгласието си за направата на тази уникална тринайсеца отливка, от Фондацията поставиха две условия. Първо, настояха в никакъв случай да не допускаме статуята да бъде обявявана за продан, независимо кой иска да я откупи: частно лице или държавно учреждение. И, второ, ако откраднатата шеста отливка случайно се появи някъде по света, незабавно да върнем на Фондацията тринайсетата отливка, така че тя да бъде претопена. Тръстът прие да спазва тези условия, затова и сега имате възможност да се наслаждавате на шедьовъра, който днес виждате пред себе си.

Тук-там се чува ръкопляскания, уредникът дори се поклонил лекичко.

Няколко години по-късно се сетих за тази история: присъствах на търг на произведения на съвременното изкуство в „Сотби Парк-Бърнет“ в Ню Йорк, където след наддаване третата отливка на „Легналата жена“ бе продадена за милион и шестстотин хиляди долара.

Убеден съм, че в Скотланд Ярд са пратили в архива разследването за изчезналата шеста отливка на „Легналата жена“ и смятат случая за приключен. Но главният следовател, натоварен с него, все пак си призна пред мен, че ако предприемчивият престъпник е успял да убеди някоя леярна да изработи още една отливка на „Легналата жена“ и да ѝ сложи печат „6/12“, после преспокойно я е пласирал за около четвърт милион лири стерлинги на клиента, който му я е поръчал. Всъщност никой не може да каже със сигурност колко шести отливки на „Легналата жена“ се намират в частни ръце.

КРАЙ

© Джефри Арчър

Jeffrey Archer

Сканиране, разпознаване и редакция: Abalone, 2009

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/12282>]